

# KIRJALLISUUSESITTELYJÄ

*Women Who Dared. The History of Finnish American Women. Immigration History Research Center, 1986. 164 p. Eds. Carl Ross and K. Marianne Wargelin Brown.*

Amerikansuomalainen siirtolainen oli järeä mainari, tukkikämppein kulkija, järjestöaktiivi ja ennen kaikkea ahkera työmies. Näin väitetään siirtolaista kuvatun - miehenä, joka uskalsi. Sen toisen puolen, naisten uskalluksen, ovat nostaneet esille viime keväänä ilmestyneen *Women Who Dared*-kirjan tekijät. Siirtolaihistoria on suhteellisen kauan saanut odotella yksittäisiä artikkeleita laajempaa esitystä siirtolaisnaisista, vaikka naisten puuttuminen tutkimuksesta onkin huomattu.

*Women Who Dared* pyrkii omalta osaltaan tuomaan naisia parrasvaloihin. Kirja sisältää 11 erillistä artikkelia, jotka on jaettu kahdeksi kokonaisuudeksi. Ensimmäinen osa pitää sisällään lyhyen johdatuksen naisten aseman kehitykseen Suomessa, yleiskatsauksen amerikansuomalaisten naisten vaiheisiin ja muutamia artikkeleita suomalaissyntyisten naisten työstä ja toimeentulosta Yhdysvalloissa. Toinen osa tarjoaa merkittävien naisvaikuttajien elämäkertoja Minna Canthista Maggie Waltziin. Teoksen nimikin on lainattu Minna Canthilta. Hän sanoi eräässä kirjeessään uskovansa, että suomalaisten naisten siirtolaisuus oli osoitus naisten kasvavasta riippumattomuudesta ja askel vapautumisen tiellä. Canthiin käsitys on vastakkainen sille monien historioitsijoiden näkemykselle, että naiset vain seu-

rasivat miehiä uuteen maailmaan ja siksi miesten siirtolaisuuden tutkiminen itse asiassa jo kertoo kaiken merkittävän koko ilmiöstä.

Teoksen toimittajat, Carl Ross ja K. Marianne Wargelin Brown sekä muut kirjoittajat Marsha Penti, Hilja Karvonen ja Carol Hepokoski haluavat korostaa naisten erityislaatua ja sitä, että erityisyys ei paljastu ilman naisten muuton ja siirtolaiskokemusten monipuolista tutkimusta. Lisäksi he painottavat kolmea tärkeää näkökulmaa, jotka teoksessa on otettu esiin. Ensinnäkin nyt halutaan osoittaa, että amerikansuomalaisten naisten historia on muutakin kuin miesten historian toistoa, se avaa laajemman perspektiivin myös amerikansuomalaisten instituutioiden historiaan ja sosiaalihistoriaan. Toiseksi Suomen naisten historian esittely antaa lisää informaatiota Amerikan naisten vaiheiden tutkimukselle esimerkiksi osoittamalla, että kaikki amerikkalaiset eivät jakaneet samanlaisia käsityksiä sukupuolten rooleista. Siirtolaisten näkemykset kun ovat jääneet anglo-amerikkalaisuuteen keskittyneessä tutkimuksessa usein huomiotta. Kolmanneksi siirtolaisnaisten vaiheiden selvitys liittyy myös suomalaisten naisten historiaan. Vuosisadan vaihteen historiaa on kirjoitettava ottaen huomioon, että 100 000 naista muutti maasta tuona ajanjaksona.

*Women Who Dared*-teoksen monitasoinen lähestymistapa selittyy osittain sillä, että se on syntynyt kiinteässä yhteydessä Reunion of Sisters-projektiin. Osa artikkeleista on alunperin esitetty projektin ensimmäisessä

kongressissa Kuopion yliopistossa kesällä 1985. Reunion of Sisters-hanke on yhdysvaltalaisen ja suomalaisten naisten yhteinen yritys, jonka tarkoituksena on tuottaa vertailevaa tutkimusta ja vaihtaa informaatiota kongressien, näyttelyiden ja julkaisujen avulla. Kesällä 1986 järjestettiin projektin toinen kongressi Minneapoliksessa, Minnesotassa. Women Who Dared-antologian vahva puoli on sen paneutuneisuus aiheeseensa. Kaikki kirjoittajat ovat tunteneet asian omakseen, heillä kaikilla on itsellään suomalainen siirtolaistausta. Teos on omistettu kaikkien amerikansuomalaisten esiäideille ja toimittajien omille siirtolaisisoäideille. Samaa intiimiä suhdetta tutkimuksen kohteisiin kuvastavat sellaiset teoksen otsikot kuin The Legacy of Mummu's Granddaughters ja Three Founding Mothers of Finnish America. Tässä näkökulmassa piilee myös vaaransa. Kohteet voivat näyttää joskus liiankin tutuilta ja heidän elämänsä voi saada ylenmääräistä hohdetta. Kirjoittajat ovat kuitenkin kyenneet ohittamaan nämä salakarit vähäisin vaurioin.

Kirjan kiinnostavaa antia edustavat artikkelit suomalaisista naisista kotitaloustyöntekijöinä. Selvästi käy ilmi palvelijattarina työskennelleiden naisten vahva panos amerikansuomalaisissa yhteisöissä, niiden kulttuuririennossa ja sosiaalisessa toiminnassa. Näillä naisilla oli mahdollisuuksia jopa taloudellisesti tukea haalien rakentamista ja ylläpitoa. Samalla nousee esiin naisten rooli välittäjänä suomalaisuuden ja amerikkalaisuuden välillä. Siirtolaisuudessa on aina kysymys kahden kulttuurin ja erilaisten traditioiden yhteentörmäyksestä. Siirtolaisnaiset tutustuivat työnsä kautta amerikkalaiseen elämänmuotoon sisältäpäin ja integroituivat amerikkalaisuuteen nopeammin kuin monet miehet. Kun suurin osa heistä kuitenkin avioitui suomalaisten kanssa, he toivat amerikansuomalaisiin perheisiin oman kokemuksensa amerikkalaisesta elämäntyylistä ja arvoista.

Teoksen vaikuttajanaisten elämänvaiheita ja toimintaa kartoittavissa artikkeleissa käydään läpi lähes kaikki amerikansuomalais-

ten yhteiset pyrintöt uskonnollisista yhteisöistä ja Kalevalan naisista työväenliikkeen. Kokoelma osoittaa naisten aktiviteetin riittäneen moneen menoon palkkatyön ja perheen lisäksi.

Teoksen lähdepohtajan muodostavat pääosin perinteiset siirtolaishistorialliset dokumentit. Lisäksi on käytetty runsaasti Oral History-tyyppistä materiaalia: kansanperinnettä ja haastatteluja. Niiden kautta aukeaa vivahteikkaampi kuva siirtolaisyhteisöistä, joskin kysymys tulkinnan tavoista ja tuloksista on problemaattisempi kuin traditio-naalisten lähteiden suhteen.

Marianne Wargelin Brown on tiivistänyt oman artikkelinsa lopuksi jotakin hyvin olennaista koko teoksen tavoitteista. Hän painottaa amerikansuomalaisten naisten historian olevan tärkeää tämän päivän suomalaista alkuperää oleville naisille. Tämä historia luo kontekstin, johon yksityinen ihminen voi sijoittaa oman historiansa - se kertoo paitsi keitä he ovat, myös sen mistä he ovat tulleet. Women Who Dared vastaa myös omalla tavallaan usein heitettyyn kysymykseen, miksi nyt pitää tutkia vain naisia. Eikö se ole vielä yksipuolisempaa kuin paljon kritisoitu "vanha" historia? Vastaus kuuluu: kaikkien yhteinen historia on tavoite, mutta ensin täytyy olla jotain jota yhdistää - nyt amerikansuomalaisista naisista on paljon lisää tietoa yksien kansien välissä, paljon yhdistettävää kertomukseen koko suomalaisesta Amerikasta.

Vuokko Aromaa

*Taisto Hujanen: KULTAMAA JA KOTI-MAA. Tutkimus Ruotsin ensimmäisen polven suomalaissiirtolaisten SUOMI JA RUOTSI -kuvasta. Tampereen yliopiston tiedotusopin laitos, Tampereen yliopisto 1986. (Acta Universitatis Tamperensis ser A vol 205).*

T. Hujanen väitöskirjaa suomalaisten ruotsinsiirtolaisten SUOMI JA RUOTSI -kuvasta voidaan pitää uutena siirtolaisuustutkimuksen aluevaltauksena. Koska tutkimus kattaa monta eri tutkimustraditiota ja tieteenalaa, on sillä annettavaa myös laajemminkin. Tutkimuksen taustalla on kysymyksiä mm. kahden kulttuuripiirin kohtaamisesta, siirtolaisidentiteetin luonteesta ja yleisesti ihmisen tietoisuuden rakentumisesta. Väitöskirjan esittäminen tiedotusopissa kertoo ko.tieteenalan tämän hetkisestä monipuolisuudesta, sillä esim. joukkotiedotus-tutkimusten kanssa ei Hujanen työllä ole juurikaan tekemistä.

Tutkimuksen teoreettisena lähtökohtana on ollut tiedotusopin ns. ahmavaaralainen maailmankuvatutkimus. Kuitenkin jo tutkimuksen materiaalin keräämisvaiheessa kävi ilmi, että mainittu tutkimusnäkökulma ei soveltunut suoraan tämän tyyppiseen kohteeseen. Sekä teoreettisesti että metodisesti apua löytyi lähinnä kahdelta suunnalta, nimittäin fenomenologisesta sosiologiasta ja ns. työläistietoisuustutkimuksesta. Hujanen toteaa ekskursioissaan kyseisiin tutkimustraditioihin näiden antavan mahdollisuuksia tarkastella siirtolaisia yhteydessä sosiaalisiin ja kulttuurisiin muutosprosesseihin. Varsinaisen siirtolaisuustutkimuksen puolella ei Hujanen hahmottelemaa kysymyksenasettelua ole aiemmin tehty.

Materiaali tutkimukseen on kerätty kahdella tavalla, kirjekselyllä ja haastatteluilla. Näistä jälkimmäisellä tavalla saadut tiedot ovat tutkimuksen erityisen kohteen kannalta merkittävämpää ja analyysi pureutuu tähän aineistoon kaikkein terävimmin. Tietojen kerääminen on tehty ns. kohdennetuilla elämäkertahaastatteluilla, joita on resursien niukkuuden vuoksi ollut mahdollista

tehdä vain 30 henkilölle.

Hujanen tutkimuksen teoreettinen osuus ylettyy laajalle alalle hänen selvittäessään omaa tietään kohden lopullisia tutkimuksellisia ratkaisujaan. Tästä tutkimusprosessin esittelystä käy ilmi, että tutkimusmateriaali on osittain kerätty toisenlaisen viitekehyyden vallitessa, jolloin sitä kaikkea myöhemmin teoreettisesti hahmottunutta valmiutta ei ole enää voinut käyttää tutkimuksen toteuttamisessa. Kuvaavaa on se, että osa merkittävästä teoreettisesta tutkimuskirjallisuudesta on julkaistu tutkimuksen aloittamisen ja perusmateriaalin keräämisen jälkeen.

Suomalaisten siirtolaisten SUOMI JA RUOTSI -kuvassa on kyse vertailuasetelmasta näiden kahden maan ominaisuuksien välillä. Nämä vertailut ovat faktoreita, jotka rakenteistavat subjektiivisia siirtolaiskokemuksia. Vertailun lähtökohdat on määriteltä henkilöiden elämänprojektin kahdesta osasta, nimittäin elämästä Suomessa suomalaisena ja elämästä suomalaisena siirtolaisena Ruotsissa. Tilannetta Ruotsissa voidaan identiteettikehityksen kannalta kuvata useimmissa tapauksissa marginaali-identiteetin hallitsemaksi, millä tarkoitetaan näiden ihmisten jäämistä vailla hyväksytyä asemaa ruotsalaisessa yhteiskunnassa. Erilaisten siirtolaisten ratkaisut ko. tilanteeseen näkyvät myös heidän verratessaan Suomea ja Ruotsia toisiinsa.

Kirjekyselyissä Hujanen käytti 22 muutajaa, joilla selvitettiin neljän teemakokonaisuuden aineistoa: työvoimaa, työvoiman uusintamista, valtiota ja politiikkaa sekä kansallista mentaliteettia. Keskeistä näin saaduissa tutkimustuloksissa on se, että työn ja toimeentulon kohdalla erot maiden välillä nähtiin kaikkein suurimmiksi ja nimenomaan Ruotsin eduksi. Toisena havaintona voi mainita sen, että tutkimushenkilöt korostivat enemmän maiden eroavaisuutta kuin samanlaisuutta.

Suurimman tutkimuksellisen kiinnostuksen kohteena ovat Hujasella ne haastatteluilla saadut tulokset, joiden perusteella hän on luokitellut yhdeksän siirtolaisuustyyppiä sen mukaan, millainen on heidän

SUOMI JA RUOTSI -kuvansa. Perusjako tyyppien ryhmittelyssä voidaan tutkimuksen mukaan tehdä toisaalta ns. valtavirran siirtolaisten (1961-1970) ja toisaalta sen jälkeen, Ruotsin uuden siirtolaispolitiikan aikana (vuodesta 1971 lähtien) muuttaneiden kesken, jolloin molempiin ryhmiin tulee neljä siirtolaistyyppiä, yhden ollessa molempiin nähden vertailutyyppinä. Samansuuntaisesti kirjeykselyn kanssa myös haastattelujen perusteella työhön ja toimeentuloon liitetyt vertailut ovat Ruotsille edullisemmat etenkin valtavirran siirtolaisten näkemyksissä. Toisena, lähes kaikki tyytit läpikäyväenä piirteenä on suomalaisten sosiaalisen identifikaation liittyminen kansallisuuteen, siis heidän suomalaisuuteensa, eikä esim. luokkajakoon. Tämä kaksijakoisuus on erityisen selvä valtavirran siirtolaisten parissa, ja se perustuu siihen yhtenäiseen, tämän sukupolven ihmisten yhteiseen kokemusmaailmaan, jonka vallitessa he siirtyivät Ruotsiin. Lahden taakse mentiin kultamaahan, mutta kotimaa on kuitenkin Suomi. Uuden siirtolaisuuden edustajat olivat taipuvaisia näkemään yhä vähemmän eroa Suomen ja Ruotsin välillä.

Näitä edellä hyvin karkeasti hahmoteltuja tutkimustuloksia kehittää Hujanen vielä pidemmälle tutkimuksensa loppupuolella pyrkien liittämään ne alun teoreetti-

seen viitekehykseen. Tässä yhteydessä tavoitellaan tutkimuksessa erityisesti sitä, millaisia sosiaalisen identifikaation rakenteita haastateltujen kertomukset heijastavat. Keskeisinä käsittelynäkökulmina ovat suomalaisuuden tiedostaminen identiteettioptiona ja näiden merkitysten konstituutio.

Hujasen tutkimus avaa siirtolaisuuteen näköalan siirtolaisten sisältä, heidän henkilökohtaisista kokemuksistaan käsin. Tutkimuksessa on päästy kiinni siirtolaisten ongelmallisimpiin elämänalueisiin, niihin kysymyksiin, jotka koskettavat jokaista suomalaista siirtolaista Ruotsissa. Tutkimuksen tulokset antavat mahdollisuuksia myös suomalaisille Suomessa arvioida mitä tapahtuu suomalaisuudelle silloin, kun se on kosketuksessa muiden kanssa. Siirtolaisuustutkimuksen kannalta olisi hyvin mielenkiintoista saada Hujasen väitöskirjan rinnalle vastaava-lainen tutkimus toisesta suuresta, tosin tällä hetkellä jo lähes kadonneesta ulko-suomalaisryhmästä, nimittäin Amerikan suomalaisista. Ehkä historian tutkimuksen ja yhteiskuntatieteiden hedelmällinen yhteistyö saattaisi tarjota tähän mahdollisuuden.

Kimmo Koiranen